

THE RIGHT TO EDUCATION
IN MINORITY LANGUAGES

Central European traditions
and the case of Transcarpathia

Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian Institute
Antal Hodinka Linguistic Research Center

THE RIGHT TO EDUCATION IN MINORITY LANGUAGES

Central European traditions
and the case of Transcarpathia

Edited by:
István Cserniczkó
& *Mihály Tóth*

«Atdor-Shark»
Uzhhorod, 2018

This publication contains excerpts from laws that regulate the right to education in the mother tongue of minorities in the practice of those states to which the territory of modern Transcarpathia belonged from 1867 until the declaration of Ukraine's independence. Also cited are legislative acts of sovereign Ukraine, which granted the right to representatives of national minorities to study in their mother tongue (first language). It also discusses how the language of education matters in neighboring countries, namely, Slovakia, Hungary and Romania. The right to study in one's mother tongue was provided by all the states that possessed the territory of modern Transcarpathia for 150 years. The first and only exception is Article 7 of the Law of Ukraine "On Education" of September 5, 2017, which maintains the right to receive education in the mother tongue for members of national minorities exclusively in pre-school and primary education. Texts are provided in the original language and in English translation.

The unofficial translation of the texts was prepared by *RÉKA MÁTÉ*.
Proofreading: *NOÉMI NAGY*.

Cover-design: *SÁNDOR DOBOS*.
Responsible publisher: *ILDIKÓ OROSZ*.

Reviewers:

- *dr. habil. ILDIKÓ VANČO, PhD; Constantine the Philosopher University in Nitra (Slovakia);*
- *Prof. Dr. ATTILA BENŐ, Babeş–Bolyai University (Romania);*
- *dr. CSILLA FEDINEC, PhD, Institute for Minority Studies of the Centre for Social Sciences of the Hungarian Academy of Sciences (Hungary);*
- *dr. NOÉMI NAGY, PhD, National University of Public Service (Hungary);*
- *Prof. Dr. DMITRO TKACS, University „KROK” (Ukraine).*

CONTENTS

Introduction	7
Part I. Historical past: the right to mother tongue education over 150 years	15
Kingdom of Hungary (within the Austro-Hungarian Monarchy), 1867–1918	17
Republic of Czechoslovakia, 1919–1939	21
Carpatho-Ukraine, 1938–1939	24
Kingdom of Hungary, 1938–1944.....	25
The Soviet Union, 1945–1991	26
Part II. The practice of Ukraine: the first 25 years of independence	33
Part III. Ukraine: Law of Ukraine «On Education» № 2145-VIII of September 5, 2017	45
Part IV. Current legislation of the nearest neighbors: the right to mother tongue education in Slovakia, Hungary, and Romania	53
Slovak Republic.....	54
Hungary.....	59
Romania	65

INTRODUCTION

Transcarpathia (in Ukrainian: Закарпатська область, Zakarpattia Oblast) is the westernmost region of Ukraine. It borders with four EU member-states to the west and south (Poland, Slovakia, Hungary and Romania), while to the north and east, its neighbors are the Ukrainian counties of Lviv and Ivano-Frankivsk. The territory with a current population of nearly 1.2 million people is bordered by the Carpathian Mountains to the north-east, and the river Tisza to the south. The region has varying names, according to whether we see it from the west/south (Subcarpathia), or from the north/east (Transcarpathia; this is the official name of the region).

In today's Transcarpathia, there are numerous ethnicities and languages which have been traditionally co-existing. The 20th century history of this area is full of changes in state affiliation:

The status of the Transcarpathian region in the twentieth century and today

State affiliation	Period
Kingdom of Hungary in the Austro-Hungarian Monarchy	1867–1918
Czechoslovak Republic	1919–1939
Carpatho-Ukraine	1938–1939
Kingdom of Hungary	1939–1944
Ukrainian SSR in the Soviet Union	1945–1991
Ukraine	From 1991

Transcarpathia became a separate political region in the 20th century as part of Czechoslovakia in the interwar period, part of Carpatho-Ukraine and the Kingdom of Hungary for a subsequent short interval, part

of the Soviet Union and the Ukrainian SSR after World War II, and part of independent Ukraine since 1991. Due to these changes in state affiliation, not only the country borders but the capitals and official languages changed as well.

The purpose of this book is to highlight the laws of the states mentioned above defining the right to minority language education in the period when Transcarpathia belonged to them. Furthermore, we show how the issue of the language of instruction was regulated by Ukraine in the first 26 years of its independence (from 1991 to 2017), and then we quote Article 7 of the new Law on Education, adopted by the Supreme Council of Ukraine on September 5, 2017, which applies to the language of instruction. Following the historical overview, we outline the current mother tongue medium education practices of three neighboring countries of the region which are all member states of the European Union (Slovakia, Hungary and Romania). Excerpts from the cited laws are first published in the original language and then in English.

It is clearly visible from our book that the right to mother tongue medium education for minorities was guaranteed by all states between 1868 and 2017, until the adoption of the new Ukrainian Law on Education. The reader can also see that provision for minority education in the mother tongue is a well-established practice in Central European states neighboring Transcarpathia – just like in the historic legal instruments. Slovakia, Hungary and Romania guarantee the right to mother tongue medium education to minorities living in their territories, including members of the Ukrainian national minority.

With this book we also aim to get the reader closer to an understanding of the positions of the parties to the

dispute surrounding Article 7 of the new Law on Education in Ukraine. Since the Supreme Council of Ukraine passed the Law on Education of Ukraine (Закон України «Про освіту») on September 5, 2017 and it came into force on 28 September, its Article 7 has been in the centre of disputes both within Ukraine and internationally. As it is shown in this volume, the core of the tension is that for the people of today's Transcarpathia the laws of every state concerned had provided two basic language rights in the past 150 years: (1) the right to have mother tongue education as a teaching language and (2) the choice of the language of instruction. However, with Article 7 of Ukraine's new education law, Ukrainian lawmakers practically codified the exclusivity of the Ukrainian language in the field of education. Although the right to mother tongue medium education for indigenous peoples is provided until the end of secondary education, but only in communal¹ institutions (not in state schools) and only along with the state language. For national minorities the right to education in the mother tongue is ensured by the new law only at the level of pre-primary and elementary school (grades 1–4). According to the law, members of national minorities can study “one or more disciplines”² in their mother tongue from the 5th grade only (along with the state language); other subjects are taught in the state language (Ukrainian) exclusively.

Article 7 on the language of instruction of the Law on Education of Ukraine, adopted in 2017, is debated at three levels:

1) Representatives of Ukraine and many national minorities living in the country (including Hungarians

---

¹ Communal institution = municipal institution.

² Quote from Article 7 of the Law of Ukraine On Education.

and Romanians who represent a significant ratio in Transcarpathia);

2) Kyiv and some neighboring states (e. g. Hungary, Romania);

3) Ukraine and international organizations such as the Council of Europe, the OSCE and the Venice Commission.

This small volume cannot have the purpose and task to resolve and decide this complex legal and diplomatic dispute. We just want to show that ensuring the right to education in the mother tongue is a long-established precedent for people living in Transcarpathia. The excerpts selected from the legal texts published in the original language as well as in English translation clearly show that the right of national minorities to mother tongue medium education was already ensured almost exactly 150 years ago, in the Kingdom of Hungary, at the time being part of the Austro-Hungarian Monarchy, in Acts No. XXXVIII and XLIV of 1868. This right later became part of the Treaty of Paris that ended World War I, and then was incorporated by the domestic legislation of nation states that were formed after World War II. In the aftermath of World War II, the international mechanism for the protection of national minorities by the League of Nations was abolished, but the Soviet Union – where Transcarpathia belonged after 1945 – also ensured the right to education in the mother tongue. The right to mother tongue medium education was guaranteed by the Soviet Federal Constitution and the Education Act. This right was also included in the constitution and educational law of the Ukrainian Soviet Socialist Republic, as part of the Soviet Union.

It is important to note, however, that in everyday practice states have unfortunately not always and not fully ensured the rights laid down in international

conventions and their own legislation in the field of mother tongue education. Nevertheless, that this right was codified in the constitutions, laws and regulations is an important legal fact. The precedential value of the tradition is indicated by the fact that in the first 25 years of Ukraine's sovereignty – the country became independent in 1991 –, the right to mother tongue medium education was guaranteed for minorities, but since 2017 the new Law on Education has significantly limited the right and possibility of education in minority languages.

We would like to draw the attention to the debate on the interpretation of a specific provision (c. f. Article 53 of the Constitution of Ukraine and Article 6 of the Act on National Minorities). In the text “learning the mother tongue *or* learning in the mother tongue” the interpretation of the conjunction ‘*or*’ is highly debated. It is not clear who is to decide (the state or the citizen) about the right of minorities to: (a) study in their mother tongue, or (b) learn the mother tongue only as a subject. Based on the legal instruments cited in our volume, it can be seen that the states which Transcarpathia belonged to and – before the adoption of the 2017 Law on Education – the independent Ukrainian state used to give the right to choose to citizens. From 1868 until now, the laws of the states concerned had interpreted the principle of equality of rights in such a way that every citizen had the right to learn in their mother tongue as the teaching language. However, Article 7 of the new Ukrainian Law on Education, adopted in 2017, demonstrates that the lawmakers of independent Ukraine interpret the equality of citizens' rights by providing everybody the right to learn in the state language. However, this kind of interpretation is contrary to the traditions of the past 150 years in Transcarpathia.

The political will to narrow the scope of the right to mother tongue medium education is not only contradictory to the historical traditions, but also to the Constitution of Ukraine. Article 22 of the Constitution reads as follows:

Human and citizens' rights and freedoms affirmed by this Constitution are not exhaustive.

Constitutional rights and freedoms are guaranteed and shall not be abolished.

The content and scope of existing rights and freedoms shall not be diminished in the adoption of new laws or in the amendment of laws that are in force.

Ukraine is undergoing its most serious crisis of its history. In addition to political and economic troubles it has to deal with a military conflict as well. In such a tense situation our aim cannot be to intensify linguistic and ethnic conflicts, but to achieve consolidation and peace. We are convinced that preserving the ethnic, cultural and linguistic diversity of Ukraine and creating mutual respect will bring us closer to peace. We encourage the political elite of Ukraine to ensure that, in line with historical traditions and international norms, persons belonging to national and ethnic minorities have their rights guaranteed and adequate opportunities ensured as regards receiving education in a minority language (in both public and private educational institutions). We believe that improving the standard and efficiency of the education of Ukrainian as state language in the schools of national minorities can be achieved through an education system where the language of instruction is the mother tongue of children, and the state language is taught at a high level by specially trained bilingual professionals,

using modern curricula, textbooks and methods. Thus, we encourage the Ministry of Education and Science of Ukraine to incorporate the best modern practices in teaching foreign languages into the methodology of teaching the state language. We think that the state should promote the teaching of both the regional or minority languages and the state language. We believe that the preservation of the rights of minorities to education in their mother tongue is a little step forward towards the consolidation of society, peace and reconciliation. Respecting laws guaranteeing the use of regional and minority languages in education is a common interest of the Ukrainian state, the majority society and minority communities: compliance with laws is an important step towards the rule of law and a functional democracy. With this little book, our aim was to highlight this.

Berehove / Beregszász, September 28, 2018

István Cserniczkó & Mihály Tóth

Part I

THE HISTORICAL PAST:

The right to mother tongue medium education over 150 years

**KINGDOM OF HUNGARY
(WITHIN THE AUSTRO-HUNGARIAN
MONARCHY)
1867–1918**

**1868. évi XLIV. törvénycikk a nemzetiségi
egyenjogúság tárgyában**

14. § Az egyházközségek, egyházi felsőségeik törvényes jogainak sérelme nélkül anyakönyveik vezetésének s egyházi ügyeik intézésének, nemkülönben – az országos iskolai törvény korlátai között – iskoláikban az oktatásnak nyelvét tetszés szerint határozhatják meg.

17. § Az állam s illetőleg a kormány által már állított, vagy a szükséghez képest állítandó tanintézetekben a tanítási nyelvnek meghatározása, a mennyiben erről törvény nem rendelkezik, a közoktatási minister teendőihez tartozik. De a közoktatás sikere, a közművelődés és közjólét szempontjából az államnak is legfőbb célja levén; köteles ez az állami tanintézetekben a lehetőségig gondoskodni arról, hogy a hon bármely nemzetiségű, nagyobb tömegekben együtt élő polgárai az általok lakott vidékek közelében anyanyelvükön képezhessék magukat egészen addig, hol a magasabb akadémiai képzés kezdődik.

Source:

Netjogtár.

<https://net.jogtar.hu/getpdf?docid=86800044.TV&targetdate=&printTitle=1868.+%C3%A9vi+XLIV.+t%C3%B6rv%C3%A9nycikk&refer=1000ev>

ActXLIV of 1868
on the equal rights of nationalities

§ 14. Parishes, without prejudice to the legal rights of their church authority, can freely determine the language for keeping the registers and managing ecclesiastical affairs, as well as – within the limits of national education law – the language of instruction in religious schools.

§ 17. The determination of the language of instruction in schools established – or to be established, insofar as necessary – by the state or the government, unless otherwise provided by law, belongs to the competences of the Minister of Public Education. But for the success of public education, knowledge and welfare which is also the main objective of the state; it is his duty to ensure, as far as possible, that in state educational institutions citizens of any nationality living together inconsiderable numbers can receive instruction in their mother tongue near the place where they live up to the level of higher academic education.

***

1868. évi XXXVIII. törvénycikk a népiskolai közoktatás tárgyában

58. § Minden növendék anyanyelvén nyerve az oktatást, a mennyiben ez a nyelv a községben divatozó nyelvek egyike. Vegyes ajku községben ez okból oly tanító alkalmazandó, a ki a községben divatozó nyelveken tanítani képes. Népesebb községekben, a hol többféle nyelvű lakosok tömegesen laknak, a mennyire a község ereje engedi, különböző ajkú segédtanítók is választatnak.

Source:

Netjogtár.

<https://net.jogtar.hu/getpdf?docid=86800038.TV&targetdate=&printTitle=1868.+%C3%A9vi+XXXVIII.+t%C3%B6rv%C3%A9nycikk&referer=1000ev>

ActXXXVIIIof 1868 on public education

§ 58. Every pupil shall receive instruction in their mother tongue as long as it is among the predominant languages of the community.³ For this reason, mixed communities shall employ teachers who are able to teach in the predominant languages. In populous settlements, where a great number of speakers of various languages live together, so far as the community can afford, assistant teachers of different languages shall also be employed.

***

---

³ In traditional Hungarian law „community” is the term used for the local level of administration, more precisely, for local municipalities/ localities/ settlements/ villages not having the status of a city. –*The authors.*

**1907. évi XXVII. törvénycikk a nem állami
elemi népiskolák jogviszonyairól és a községi
és hitfelekezeti néptanítók járandóságairól
(„*Lex Apponyi*”)**

18. § Az 1868:XLIV. tc. 14. §-ának az a rendelkezése, mely szerint az egyházközségek iskoláikban az oktatásnak nyelvét tetszés szerint határozhatják meg, akkép értelmezendő, hogy szabadságukban áll oktatási nyelvül vagy az állam nyelvét, vagy a gyermekek anyanyelvét megállapítani, fenmaradván természetesen ez utóbbi esetben a magyar nyelvnek tanítására vonatkozó törvényes intézkedések feltétlen érvénye és hatálya.

Source:

Netjogtár.

<https://net.jogtar.hu/getpdf?docid=90700027.TV&targetdate=&printTitle=1907.+%C3%A9vi+XXVII.+t%C3%B6rv%C3%A9nycikk&referrer=1000ev>

**Act XXVII of 1907 on the legal relations of non-
state elementary schools and on the salaries of
teachers in communities and denominations
(“*Lex Apponyi*”)**

§ 18. The provision of § 14 of Act XLIV of 1868 on the free choice of the language of instruction by parishes in their schools should be interpreted as meaning that they have the right to choose as the language of instruction either the state language or the mother tongue of children, but of course, in the latter case, without prejudice to the absolute validity and scope of the legal measures on teaching the Hungarian language.

***

**REPUBLIC OF CZECHOSLOVAKIA
1919–1939**

**189/1919 Sb. Zákon o školách národních
a soukromých ústavěch vyučovacích
a vychovávacích**

§ 1. Veřejná obecná škola národní může býti zřízena v každé obci, ve které podle tříletého průměru jest nejméně 40 dětí školou povinných, když ve školní obci není veřejné školy s jazykem vyučovacím, který jest řečí mateřskou těchto dětí.

Vyučovací jazyk takové národní školy musí býti totožný s mateřským jazykem dětí, o něž jde.

Source: <http://ftp.aspi.cz/opispdf/1919/040-1919.pdf>

**Law No 189/1919 on public and private schools
and educational institutions**

§ 1. A state public school may be established in any municipality where, according to a three-year average, at least 40 children are required to go to school and there is no public school where the language of instruction is the mother tongue of these children.

The language of instruction of such a public school must be identical to the mother tongue of the children concerned.

***

**121/1920 Sb. Zákon, kterým se uvozuje ústavní
listina Československé republiky
(Ústava Československé republiky)**

§ 131. V městech a okresích, v nichž jest usedlý značný zlomek státních občanů československých jiného jzyka než československého, zaručuje se dětem těchto československých občanů veřejném vyučování v mezích všeobecné úpravy vyučovací přiměřená příležitost, by se jim dostalo vyučování v jejich vlastní řeči, při čemž vyučování československé řeči může býti stanoveno povinným.

Source: <http://ftp.aspi.cz/opispdf/1920/026-1920.pdf>

**Act No. 121/1920 establishing the Constitutional
Charter of the Czechoslovak Republic
(The Constitution of the Czechoslovak Republic)**

§ 131. In towns and districts in which a considerable proportion of Czechoslovak citizens having a mother tongue other than the Czechoslovak language are settled, the children of these Czechoslovak citizens are, within the framework of the general school regulations, provided with adequate opportunity to receive instruction in their own language; whereas the teaching of the Czechoslovak language may be made obligatory.

***

**122/1920 Sb. Zákon podle § 129 ústavní listiny,
jímž se stanoví zásady jazykového práva
v republice Československé**

§ 5 Vyučování ve všech školách, zřízených pro příslušníky národních menšin, děje se jejich jazykem, rovněž kulturní instituce pro ně zřízené spravují se tímto jazykem.

Source: <http://ftp.aspi.cz/opispdf/1920/026-1920.pdf>

**Act No. 122/1920 adopted under § 129 of the
Constitutional Charter, which sets out the
principles of language law in the Czechoslovak
Republic**

§ 5 Tuition in all schools established for members of national minorities takes place in their language, and cultural institutions established for them are administered in this language.

***

CARPATHO-UKRAINE
1938–1939

**Розпорядження Міністерства
культу, шкілі народної освіти в Хусті з дня
25 листопада 1938 про мову (язик) навчання**

§1. На основі § 58. зак. арт. XXXVIII з року 1868 заряджується, що кожний ученик має бути навчаний в своїй рідній мові, оскільки та мова вживається в дотичній громаді.

Source: *Нова Свобода*, ч. 138 від 15 грудня 1938 р.
<http://litopys.org.ua/volosh/volosh41.htm>

**Decree of the Ministry of Culture, School and
Public Education, issued in Hust on November
25, 1938, on the language of instruction**

§1. Based on § 58 of Act XXXVIII of 1868 it is introduced that every pupil should be taught in their native language if that language is one of the languages used in the settlement.

***

KINGDOM OF HUNGARY
1938–1944

A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium
133.200/IX. 1939. sz. rendelete

I. 8. A szlovák, vagy ruszin, vagy német tanítási nyelvű iskolákban az államnyelvnek, mint tantárgynak kötelező tanítása mellett anyanyelven folyik a tanítás.

Source: *Hivatalos Közlöny* [Official Bulletin] № 9, May 1, 1939, p. 127.

https://adtplus.arcanum.hu/hu/view/Hivatalos_Kozlony_1939/

Decree No. 133.200/IX. 1939 of the Ministry
of Religion and Public Education

I. 8. In Slovak-, Rusyn- or German-language schools, along with the teaching of the state language as a compulsory subject, teaching is conducted in the mother tongue.

***

THE SOVIET UNION
1945–1991

Конституция (Основной Закон)
Союза Советских Социалистических
Республик
1977

Статья 45. Граждане СССР имеют право на образование.

Это право обеспечивается бесплатностью всех видов образования, осуществлением всеобщего обязательного среднего образования молодежи, широким развитием профессионально-технического, среднего специального и высшего образования на основе связи обучения с жизнью, с производством; развитием заочного и вечернего образования; предоставлением государственных стипендий и льгот учащимся и студентам, бесплатной выдачей школьных учебников; возможностью обучения в школе на родном языке; созданием условий для самообразования.

Source: <http://www.hist.msu.ru/ER/Etext/cnst1977.htm>

Constitution (Fundamental Law) of the
Union of Soviet Socialist Republics
1977

Article 45. Citizens of the USSR have the right to education.

This right is ensured by free provision of all forms of education, by the institution of universal, compulsory secondary education, and broad development of

vocational, specialised, secondary, and higher education, in which instruction is oriented toward practical activity and production; by the development of extramural, correspondence and evening courses, by the provision of state scholarships and grants and privileges for students; by the free issue of school textbooks; by the opportunity to attend a school where teaching is in the native language; and by the provision of facilities for self-education.

Source: <http://www.hist.msu.ru/ER/Etext/cnst1977.htm> and [https://en.wikisource.org/wiki/Constitution_of_the_Soviet_Union_\(1977,_Unamended\)#Chapter_3._Social_Development_and_Culture](https://en.wikisource.org/wiki/Constitution_of_the_Soviet_Union_(1977,_Unamended)#Chapter_3._Social_Development_and_Culture) (in English).

***

Конституція (Основний Закон) Української РСР 1978 р.

Стаття 43.

Громадяни Української РСР мають право на освіту. Це право забезпечується безплатністю всіх видів освіти, здійсненням загальної обов'язкової середньої освіти молоді, широким розвитком професійно-технічної, середньої спеціальної та вищої освіти на основі зв'язку навчання з життям, з виробництвом; розвитком заочної і вечірньої освіти; наданням державних стипендій та пільг учням і студентам; безплатною видачею шкільних підручників; можливістю навчання в школі рідною мовою; створенням умов для самоосвіти.

Source: <http://gska2.rada.gov.ua/site/const/istoriya/1978.html>

Constitution (Fundamental Law) of the Soviet Socialist Republic of Ukraine, 1978

Article 43.

Citizens of the Ukrainian SSR have the right to education. This right is ensured by free provision of all forms of education, by the institution of universal, compulsory secondary education, and broad development of vocational, specialised, secondary, and higher education, in which instruction is oriented toward practical activity and production; by the development of extramural, correspondence and evening courses, by the provision of state scholarships and grants and privileges for students; by the free issue of school textbooks; by the opportunity to attend a school where teaching is in the native language; and by the provision of facilities for self-education.

***

Закон СССР об утверждении основ законодательства Союза ССР и Союзных Республик о народном образовании

Статья 3. Право граждан СССР на образование

Граждане СССР имеют право на образование.

Это право обеспечивается бесплатностью всех видов образования, осуществлением всеобщего среднего образования молодежи, широким развитием профессионально-технического, среднего специального и высшего образования на основе связи обучения с жизнью, с производством; развитием заочного и вечернего образования; предоставлением государственных стипендий и льгот учащимся и

студентам; бесплатной выдачей школьных учебников; возможностью обучения в школе на родном языке; созданием условий для самообразования.

Статья 4. Основные принципы народного образования в СССР

Основными принципами народного образования в СССР являются: (...)

б) свобода выбора языка обучения: обучение на родном языке или на языке другого народа СССР (...).

Source: <http://www.zaki.ru/pagesnew.php?id=1831&page=1>

The Law of USSR approving the fundamentals of the legislation of the USSR and the Union Republics on public education

Article 3. The right of citizens of the USSR to education

Citizens of the USSR have the right to education.

This right is ensured by free provision of all forms of education, by the institution of universal, compulsory secondary education, and broad development of vocational, specialized, secondary and higher education, in which instruction is oriented toward practical activity and production; by the development of extramural, correspondence and evening courses; by the provision of state scholarships and grants and privileges for students; by the free issue of school textbooks; by the opportunity to attend a school where teaching is in the native language; and by the provision of facilities for self-education.

Article 4. Basic Principles of Public Education in the USSR

The main principles of public education in the USSR are:

(...) 6) freedom of choice of the language of instruction:

instruction in the native language or in the language of another people of the USSR (...).

***

Закон Української Радянської Соціалістичної Республіки Про народну освіту від 28.7.1974 р.

Стаття 3. Право громадян Української РСР на освіту
Відповідно до Конституції Союзу РСР і Конституції Української РСР громадяни Української РСР мають право на освіту.

Це право забезпечується безплатністю всіх видів освіти, здійсненням загальної обов'язкової середньої освіти молоді, широким розвитком професійно-технічної, середньої спеціальної та вищої освіти на основі зв'язку навчання з життям, з виробництвом; розвитком заочної і вечірньої освіти; наданням державних стипендій та пільг учням і студентам; безплатною видачею шкільних підручників; можливістю навчання в школі рідною мовою; створенням умов для самоосвіти; організацією різних форм виробничого навчання і підвищення кваліфікації.

Стаття 4. Основні принципи народної освіти в Українській РСР

Основними принципами народної освіти в Українській РСР є: (...)

4) свобода вибору мови навчання: навчання рідною мовою або мовою іншого народу СРСР; (...)

Стаття 26. Мова навчання в загальноосвітній школі
Учням загальноосвітньої школи надається можливість навчатися рідною мовою або мовою іншого народу СРСР. Батьки або особи, що їх замінюють,

мають право вибрати для дітей за бажанням школу з відповідною мовою навчання. Крім мови, якою провадиться викладання, учні за бажанням можуть вивчати мову іншого народу СРСР.

Source: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T742778.html

Law of the Ukrainian Soviet Socialist Republic on Public Education adopted on 28.7.1974.

Article 3. The rights of the citizens of Ukrainian SSR to education

In accordance with the Constitution of the USSR and the Constitution of the Ukrainian SSR citizens of the Ukrainian SSR have the right to education.

This right is ensured by free provision of all forms of education, by the institution of universal, compulsory secondary education, and broad development of vocational, specialized, secondary and higher education, in which instruction is oriented toward practical activity and production; by the development of extramural, correspondence and evening courses; by the provision of state scholarships and grants and privileges for students; by the free issue of school textbooks; by the opportunity to attend a school where teaching is in the native language; by the provision of facilities for self-education; and by the organization of various forms of production training and further training.

Article 4. Basic principles of public education in the Ukrainian SSR

The basic principles of public education in the Ukrainian SSR are: (...)

4) freedom of choice of the language of instruction: teaching in the native language or in the language of another people of the USSR;

Article 26. Language of instruction in general secondary schools

Students of general secondary schools have the opportunity to study in their native language or in the language of another people of the USSR. Parents or their substitutes have the right to choose for their children a school with the appropriate language of instruction. In addition to the language in which the teaching takes place, students may, if they wish, learn the language of another people of the USSR.

***

Part II

THE PRACTICE OF UKRAINE: the first 25 years of independence

UKRAINE

Декларації прав національностей України (1991)

Стаття 3. Українська держава гарантує всім народам і національним групам право вільного користування рідними мовами в усіх сферах суспільного життя, включаючи освіту, виробництво, одержання і розповсюдження інформації.

Source: *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1991, N 53, ст. 799. <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1771-12>

Declaration of rights of the nationalities of Ukraine (1991)

Article 3. The Ukrainian state guarantees the right of all peoples and ethnic groups to the free use of their mother tongue in all areas of social life, including education, production, gathering and spreading information.

***

Конституція України (1996)

Стаття 53, ч. 5

Громадянам, які належать до національних меншин, відповідно до закону гарантується право на навчання рідною мовою чи на вивчення рідної мови у

державних і комунальних навчальних закладах або через національні культурні товариства.

Source: *Відомості Верховної Ради України* (ВВР), 1996, № 30, ст. 141. <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

Constitution of Ukraine (1996)

Article 53, paragraph 5

Citizens who belong to national minorities, in accordance with the law, are guaranteed the right to receive instruction in their native language, or to study their native language in state and communal educational establishments and through national cultural societies.

Source:

<http://www.unesco.org/education/edurights/media/docs/ef2059fd231dbe50ecf78e00ea522f66b4a4c5ec.pdf> (in English).

***

Закон України «Про мови в Українській РСР» (1989)

Стаття 25. Мова виховання та одержання освіти
Вільний вибір мови навчання є невід'ємним правом громадян Української РСР.

Українська РСР гарантує кожній дитині право на виховання і одержання освіти національною мовою. Це право забезпечується створенням мережі дошкільних установ та шкіл з вихованням і навчанням українською та іншими національними мовами.

Стаття 26. Мова виховання в дитячих дошкільних установах

В Українській РСР виховання в дитячих дошкільних установах, в тому числі в дитячих будинках, ведеться українською мовою.

У місцях компактного проживання громадян інших національностей можуть створюватись дитячі дошкільні установи, де виховання дітей ведеться їхньою національною або іншою мовою.

В дитячих дошкільних установах в разі необхідності можуть створюватись окремі групи, в яких виховання ведеться іншою мовою, ніж в установах в цілому.

Стаття 27. Мова навчання і виховання в загальноосвітніх школах

В Українській РСР навчальна і виховна робота в загальноосвітніх школах ведеться українською мовою.

У місцях компактного проживання громадян інших національностей можуть створюватись загальноосвітні школи, навчальна і виховна робота в яких ведеться їхньою національною або іншою мовою.

У випадках, передбачених у частині третій статті 3 цього Закону, можуть створюватись загальноосвітні школи, в яких навчальна і виховна робота ведеться мовою, спільно визначеною батьками школярів.

У загальноосвітніх школах можуть створюватись окремі класи, в яких навчальна і виховна робота ведеться відповідно українською мовою або мовою населення іншої національності.

Source: *Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР)*, 1989, Додаток до № 45, ст. 631. <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/8312-11>

Law of Ukraine
«On the languages of the Ukrainian SSR» (1989)

Article 25. The language of education

The free choice of the language of instruction is an inalienable right of the citizens of the Ukrainian SSR. The Ukrainian SSR guarantees every child the right to education in languages of nationalities. This right is ensured by the establishment of pre-school and other educational institutions in which education is conducted in Ukrainian or in the languages of other nationalities.

Article 26. The language of instruction in pre-school educational institutions

In the Ukrainian SSR, the language of education in pre-school institutions, including orphanages, is Ukrainian.

In areas where citizens of other nationalities live in compact settlements, such pre-school educational institutions may be established where children are educated in their own national language or another language.

In pre-school educational institutions, if necessary, separate groups may be established in which education is conducted in a language different from the one used in the institution in general.

Article 27. The language of instruction in general public educational institutions

In the Ukrainian SSR, teaching and educational work in general public educational institutions is conducted in Ukrainian.

In areas where citizens of other nationalities live in compact settlements, such schools can be established where education is conducted in their own national language or another language.

In cases provided for in paragraph three of Article 3 of this Law, such public educational institutions may be established, in which teaching and educational work is conducted in a language commonly agreed by the parents of the students.

In public educational institutions, separate classes may be established in which teaching and educational work is conducted in Ukrainian or in another language of the population.

***

Закон України

«Про національні меншини в Україні» (1992)

Стаття 6. Держава гарантує всім національним меншинам права на національно-культурну автономію: користування і навчання рідною мовою чи вивчення рідної мови в державних навчальних закладах або через національно культурні товариства (...).

Source: *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1992, N 36, ст. 529. <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2494-12>

Law of Ukraine «On National Minorities in Ukraine» (1992)

Article 6. The state guarantees to all national minorities the rights to national-cultural autonomy: the using and learning in their native languages or learning of their native languages in state educational establishments or at national-cultural societies (...).

Source:

<http://www.regione.taa.it/biblioteca/minoranze/ucraina2.pdf>
(in English)

***

Закон України **«Про засади державної мовної політики» (2012)**

Стаття 20. Мова освіти

1. Вільний вибір мови навчання є невід'ємним правом громадян України, яке реалізується в рамках цього Закону, за умови обов'язкового вивчення державної мови в обсязі, достатньому для інтеграції в українське суспільство.

2. Громадянам України гарантується право отримання освіти державною мовою і регіональними мовами або мовами меншин. Це право забезпечується через мережу дошкільних дитячих установ, загальних середніх, позашкільних, професійно-технічних і вищих державних і комунальних навчальних закладів з українською або іншими мовами навчання, яка створюється відповідно до потреб громадян згідно із законодавством України про освіту.

3. Потреба громадян у мові навчання визначається в обов'язковому порядку за заявами про мову навчання, які подаються учнями (для неповнолітніх – батьками або особами, які їх замінюють), студентами при вступі до державних і комунальних навчальних закладів, а також, у разі потреби, у будь-який час протягом навчання.

4. Державні і комунальні навчальні заклади у встановленому порядку створюють окремі класи, групи, в яких навчання ведеться іншою мовою, ніж у навчальному закладі в цілому, за наявності достатньої кількості відповідних заяв про мову навчання від учнів (для неповнолітніх – від батьків

або осіб, які їх замінюють), студентів згідно із законодавством України про освіту.

5. З метою підтримання нечисленних мовних груп у встановленому законом порядку встановлюються нормативи формування малокомплектних навчальних закладів, класів, груп і забезпечуються умови для їх функціонування.

6. Мова навчання у приватних навчальних закладах усіх освітніх рівнів визначається засновниками (власниками) цих закладів.

7. В усіх загальних середніх навчальних закладах забезпечується вивчення державної мови і однієї з регіональних мов або мов меншин. Обсяг вивчення регіональних мов або мов меншин визначається місцевими радами відповідно до законодавства про освіту з урахуванням поширеності цих мов на відповідній території.

8. У державних і комунальних загальноосвітніх навчальних закладах з навчанням регіональними мовами вивчення предметів ведеться регіональними мовами (за винятком української мови і літератури, вивчення яких ведеться українською мовою).

9. Тести для зовнішнього оцінювання якості освіти укладаються державною мовою. За бажанням особи тести надаються у перекладі на регіональну мову або мову меншин (за винятком тесту з української мови і літератури).

10. Співбесіда або інші форми контролю, якщо такі передбачені при вступі у навчальний заклад, проводяться державною мовою або мовою, якою

здійснюється навчання у цьому закладі, за бажанням абітурієнта.

11. Держава забезпечує підготовку педагогічних кадрів для навчальних закладів з навчанням регіональними мовами або мовами меншин, здійснює методичне забезпечення такої підготовки.

12. Навчальні заклади можуть створювати класи, групи з навчанням іноземними мовами.

Source:

Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 23, ст. 218.
<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5029-17>

The Law of Ukraine on Principles of the State Language Policy (2012)

Article 20. Language of education

1. The free choice of the language of instruction is an inalienable right of the citizens of Ukraine, which is realized within the framework of this Law, subject to compulsory study of the state language to an extent sufficient for integration into Ukrainian society.

2. Citizens of Ukraine are guaranteed the right to receive education in the state language and regional or minority languages. This right is ensured through an infrastructure of both state and communal pre-school, general secondary, out-of-school, vocational and higher educational institutions with Ukrainian or other language of instruction, created according to the citizens' needs, in accordance with the legislation of Ukraine on education.

3. The needs of the citizens for a particular language of instruction shall be determined in an obligatory manner

based on the requests about the language of instruction submitted by pupils (in case of minors, parents or persons substituting them), and students upon entering state or communal educational institutions, and, if need be, at any appropriate stage of education.

4. In the manner prescribed by the law, state and communal educational institutions shall set up separate classes and groups in which teaching is conducted in a language that is different from the language of instruction in the educational institution in general, if the number of appropriate requests about the language of instruction from pupils (in case of minors, from their parents or persons substituting them), and students is sufficient, in accordance with the legislation of Ukraine on education.

5. In order to support numerically insignificant language groups, in the manner prescribed by the law, criteria for the formation of small educational institutions, classes and groups shall be adopted, and conditions shall be created for them to function.

6. The language of education in the private educational institutions at any level shall be determined by the founders (owners) of these institutions.

7. The study of the state language and a regional or minority language shall be ensured in all the establishments of general secondary education. The scope of study of regional or minority languages shall be determined by the local councils, in accordance with the legislation on education and taking into account the prevalence of these languages in the respective territory.

8. In state and communal general educational institutions with regional languages of instruction, subjects shall be taught in the regional language (except for the subjects of Ukrainian language and literature, that shall be taught in Ukrainian).

9. Tests for the external evaluation of the quality of knowledge shall be compiled in the state language. At the request of a person, the tests shall be translated into the regional or minority language (except for Ukrainian language and literature tests).

10. Interviews or other forms of control required for entry of educational institutions shall be conducted in the state language or the language of instruction of this educational institution, at the request of the applicant.

11. The state shall provide for teacher preparation for educational institutions with regional or minority languages of instruction, and provide required methodological resources for such preparation.

12. Educational establishments can set up classes and groups with foreign languages of instruction.

On 28 February 2018 the abovementioned act was declared unconstitutional and repealed by the Constitutional Court of Ukraine by its decision №2-p/2018.

***

Part III

UKRAINE:

Law of Ukraine «On Education»

№ 2145-VIII, September 5, 2017

Закон України «Про освіту»
№ 2145-VIII від 5 вересня 2017 р.

Стаття 7. Мова освіти

1. Мовою освітнього процесу в закладах освіти є державна мова.

Держава гарантує кожному громадянину України право на здобуття формальної освіти на всіх рівнях (дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої), а також позашкільної та післядипломної освіти державною мовою в державних і комунальних закладах освіти.

Особам, які належать до національних меншин України, гарантується право на навчання в комунальних закладах освіти для здобуття дошкільної та початкової освіти, поряд із державною мовою, мовою відповідної національної меншини. Це право реалізується шляхом створення відповідно до законодавства окремих класів (груп) з навчанням мовою відповідної національної меншини поряд із державною мовою і не поширюється на класи (групи) з навчанням українською мовою.

Особам, які належать до корінних народів України, гарантується право на навчання в комунальних закладах освіти для здобуття дошкільної і загальної середньої освіти, поряд із державною мовою, мовою відповідного корінного народу. Це право реалізується шляхом створення відповідно до законодавства окремих класів (груп) з навчанням мовою відповідного корінного народу України поряд із державною мовою і не поширюється на класи (групи) з навчанням українською мовою.

Особам, які належать до корінних народів, національних меншин України, гарантується право на вивчення мови відповідних корінного народу чи національної меншини в комунальних закладах загальної середньої освіти або через національні культурні товариства.

Особам з порушенням слуху забезпечується право на навчання жестовою мовою та на вивчення української жестової мови.

2. Заклади освіти забезпечують обов'язкове вивчення державної мови, зокрема заклади професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти – в обсязі, що дає змогу провадити професійну діяльність у вибраній галузі з використанням державної мови.

Особам, які належать до корінних народів, національних меншин України, іноземцям та особам без громадянства створюються належні умови для вивчення державної мови.

3. Держава сприяє вивченню мов міжнародного спілкування, насамперед англійської мови, в державних і комунальних закладах освіти.

4. У закладах освіти відповідно до освітньої програми можуть викладатися одна або декілька дисциплін двома чи більше мовами – державною мовою, англійською мовою, іншими офіційними мовами Європейського Союзу.

5. За бажанням здобувачів професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти заклади освіти створюють можливості для вивчення

ними мови корінного народу, національної меншини України як окремої дисципліни.

6. Держава сприяє створенню та функціонуванню за кордоном закладів освіти, у яких навчання здійснюється українською мовою або вивчається українська мова.

7. Особливості використання мов в окремих видах та на окремих рівнях освіти визначаються спеціальними законами.

Source: *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2017, № 38-39, ст. 380.
<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

The Law on Education of Ukraine
№ 2145-VIII adopted by the Verkhovna Rada
on September 5, 2017

Article 7. The language of education

1. The language of the educational process at institutions of education is the state language. The State guarantees the right to obtain formal education at all levels (preschool, general secondary, vocational education and training, pre-tertiary vocational and higher), as well as out-of-school and postgraduate education in the state language at the state and communal institutions to each citizen of Ukraine.

Persons belonging to national minorities of Ukraine are guaranteed the right to education in communal educational institutions of pre-school and primary education in the language of the national minority they belong to and in the official language of the State. This right is realized by creating (in accordance with the legislation of Ukraine) of separate classes (groups) with

educational process in the language of the respective national minority group along with the official language of the State and is not applied to the classes (groups) with the Ukrainian language of educational process.

Persons belonging to indigenous peoples of Ukraine are guaranteed the right to study in communal educational institutions of pre-school and general secondary education in the language of the respective indigenous people along with the official language of the State. This right is realized by creation (in accordance with the law) of separate classes (groups) with education in the language of the respective indigenous people of Ukraine along with the official language of the State and is not applied to classes (groups) with the education in the Ukrainian language.

Persons belonging to indigenous peoples and national minorities of Ukraine are guaranteed the right to study the language of the respective indigenous people or national minority in communal institutions of general secondary education or in national cultural associations.

Hearing-impaired persons are given the right to education in a sign language as well as to studying of the Ukrainian sign language.

2. Institutions of education ensure mandatory study of the state language, in particular, at institutions of vocational education and training, pre-tertiary vocational and higher institutions of education, in the amount that allows to perform professional activity in the area of choice using the state language.

Appropriate conditions for study of the state language are created for individuals belonging to indigenous people, national minorities of Ukraine, foreigners and stateless persons.

3. The state promotes study of international languages, first of all, English, at the state and communal institutions of education.

4. One or more disciplines may be delivered at institutions of education according to the educational programme in two or more languages: the state language, in English, in other official EU languages.

5. If a person obtaining vocational education and training, pre-tertiary vocational education and higher education wishes so, the educational institutions create possibilities for him or her to learn a language of indigenous people, Ukraine's national minority as a separate discipline.

6. The State promotes the establishing and functioning abroad of educational institutions, in which the education is given in the Ukrainian language or the Ukrainian language is studied.

7. Peculiarities of usage of languages in certain types and at certain levels of education are determined by special laws.

Source:

[https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-REF\(2017\)047-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-REF(2017)047-e). Translation provided by the Ukrainian authorities.

***

Part IV

CURRENT LEGISLATION OF THE NEAREST NEIGHBORS:

The right to mother tongue education in Slovakia, Hungary, and Romania

SLOVAK REPUBLIC

Ústava Slovenskej republiky

Čl. 34

(1) Občanom tvoriacim v Slovenskej republike národnostné menšiny alebo etnické skupiny sa zaručuje všestranný rozvoj, najmä právom spoločne s inými príslušníkmi menšiny alebo skupiny rozvíjať vlastnú kultúru, právo rozširovať a prijímať informácie v ich materinskom jazyku, združovať sa v národnostných združeniach, zakladať a udržiavať vzdelávacie a kultúrne inštitúcie. Podrobnosti ustanoví zákon.

(2) Občanom patriacim k národnostným menšinám alebo etnickým skupinám sa za podmienok ustanoveným zákonom zaručuje okrem práva na osvojenie si štátneho jazyka aj

- a) právo na vzdelanie v ich jazyku,
- b) právo používať ich jazyk v úradnom styku,
- c) právo zúčastňovať sa na riešení vecí týkajúcich sa národnostných menšín a etnických skupín.

Source:

http://www.torvenytar.sk/pdfRules/1496651864_71_2017.pdf

Constitution of the Slovak Republic

Article 34

(1) Citizens belonging to national minorities or ethnic groups in the Slovak Republic shall be guaranteed their universal development, particularly the rights to promote their culture together with other members of the minority or group, to disseminate and receive information in their mother tongues, to associate in national minority

associations, to establish and maintain educational and cultural institutions.

A law shall lay down details thereof.

(2) In addition to the right to learn the official language, the citizens belonging to national minorities or ethnic groups shall, under the conditions laid down by a law, also be guaranteed:

- a) the right to be educated in their language,
- b) the right to use their language in official communications,
- c) the right to participate in the decision making in matters affecting the national minorities and ethnic groups.

Source: <https://www.prezident.sk/upload-files/46422.pdf> (in English).

***

245/2008 Z. z.
O VÝCHOVE A VZDELÁVANÍ
a o zmene a doplnení niektorých zákonov
(školský zákon)
z 22. mája 2008

§ 12. Výchovno-vzdelávací jazyk

(1) Výchovno-vzdelávacím jazykom podľa tohto zákona je vyučovací jazyk a výchovný jazyk.

(2) Vyučovacím jazykom v školách a výchovným jazykom v školských zariadeniach je štátny jazyk, ak tento zákon neustanovuje inak.

(3) Deťom a žiakom občanov patriacim k národnostným menšinám a etnickým skupinám sa zabezpečuje okrem práva na osvojenie si štátneho jazyka aj právo na výchovu a vzdelanie v ich jazyku za podmienok ustanovených týmto zákonom. Súčasťou výchovy a vzdelávania v

základných školách a stredných školách s iným vyučovacím jazykom, ako je štátny jazyk, je aj povinný vyučovací predmet slovenský jazyk a literatúra v rozsahu vyučovania potrebného na jeho osvojenie.

(4) Nepočujúcim deťom a žiakom sa zaručuje aj právo na výchovu a vzdelávanie primárne v slovenskom posunkovom jazyku.

(5) Podľa odseku 3 sa pre deti a žiakov občanov patriacim k národnostným menšinám výchova a vzdelávanie zaručuje

a) v školách a v triedach, v ktorých sa výchova a vzdelávanie uskutočňuje v jazyku príslušnej národnostnej menšiny,

b) v školách a v triedach, v ktorých je jedným z vyučovacích predmetov jazyk národnostnej menšiny a vyučovacím jazykom ostatných vyučovacích predmetov je štátny jazyk; v týchto školách a v triedach sa môžu niektoré predmety vyučovať v jazyku národnostnej menšiny, najmä výtvarná výchova, hudobná výchova, telesná výchova,

c) v školských zariadeniach, v ktorých sa výchova uskutočňuje v jazyku národnostnej menšiny.

(6) Výchova a vzdelávanie sa môže uskutočňovať aj v cudzom jazyku (ďalej len "bilingválne vzdelávanie").

(7) Cudzím jazykom sa na účely tohto zákona rozumie jazyk iného štátu, s ktorým Slovenská republika uzavrela dohodu, podľa ktorej bola zriadená škola alebo trieda s druhým vyučovacím jazykom tohto štátu, alebo jazyk iného štátu, ktorého jazykom nie je jazyk národnostnej menšiny alebo etnickej skupiny. V škole alebo v triede s bilingválnym vzdelávaním je druhým vyučovacím jazykom cudzí jazyk. Školu alebo triedu s bilingválnym vzdelávaním možno zriadiť aj bez uzavretia dohody s iným štátom, ak sa výchova a vzdelávanie zabezpečuje v

cudzom jazyku najmenej v troch povinných vyučovacích predmetoch.

(8) V školách alebo v triedach s bilingválnym vzdelávaním je súčasťou vzdelávania povinný vyučovací predmet slovenský jazyk a literatúra.

(9) Vyučovací jazyk, v ktorom sa predmet vyučuje, je zároveň aj jazykom, v ktorom sa skúška vykonáva, ak tento zákon neustanovuje inak.

Source: <http://torvenytar.sk/zakon-249>

**Act No. 245/2008 Coll. on education
and on amending and supplementing certain
other acts (Education Act) of May 22, 2008**

§ 12. The language of education

(1) According to this law, the language of education is understood as the language of instruction and education.

(2) The language of instruction of schools and educational institutions is the state language, unless otherwise provided in this Act.

(3) Children and pupils of citizens belonging to national minorities and ethnic groups, in addition to the right to acquire the state language, shall also have the right to education and instruction in their native language under the conditions established by this Act. Teaching of the Slovak language and literature as a compulsory subject is an integral part of primary and secondary education with a language of instruction other than the state language, in the extent necessary for its acquisition.

(4) Deaf children and students are guaranteed the right to education primarily in the Slovak sign language.

(5) Provision of education for children and pupils belonging to national minorities and ethnic groups as referred to in paragraph (3) is ensured in

- (a) schools and classes where the language of instruction is the language of the respective national minority,
- b) schools and educational institutions in which one subject is the language of the national minority, and the language of instruction for other subjects is the state language; in these schools and classes, some subjects, especially fine arts, music and physical education, may be taught in the language of the national minority,
- (c) educational institutions where education is conducted in the language of the national minority.
- (6) Education may also be conducted in a foreign language (here in after referred to as “bilingual education”).
- (7) For the purposes of this Act, the term “foreign language” means the language of another state with which the Slovak Republic has entered into an agreement under which a school or class has been established with the language of that state as the second language of instruction, or fully operating in the language of that state if the language of the other state is not a language of a national minority or ethnic group. In bilingual schools or classes, the second language of instruction is the foreign language. A bilingual school or class may be established without an agreement with another state if at least three compulsory subjects are taught in that foreign language.
- (8) In bilingual schools or classes, education includes the teaching of the Slovak language and literature as a compulsory subject.
- (9) The language of instruction in which the subject is taught shall also be the language of examination, unless otherwise provided in this Act.

***

HUNGARY

Magyarország Alaptörvénye

XXIX. cikk

(1) A Magyarországon élő nemzetiségek államalkotó tényezők. Minden, valamely nemzetiséghez tartozó magyar állampolgárnak joga van önazonossága szabad vállalásához és megőrzéséhez. A Magyarországon élő nemzetiségeknek joguk van az anyanyelvhasználathoz, a saját nyelven való egyéni és közösségi névhasználathoz, saját kultúrájuk ápolásához és az anyanyelvű oktatáshoz.

Source: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1100425.ATV>

The Fundamental Law of Hungary

Article XXIX

(1) Nationalities living in Hungary shall be constituent parts of the State. Every Hungarian citizen belonging to a nationality shall have the right to freely express and preserve his or her identity. Nationalities living in Hungary shall have the right to use their mother tongue, to use names in their own languages individually and collectively, to nurture their own cultures, and to receive education in their mother tongues.

Source:

<http://www.kormany.hu/download/e/02/00000/The%20New%20Fundamental%20Law%20of%20Hungary.pdf> (in English).

***

**2011. évi CXC. törvény
a nemzeti köznevelésről**

3. §

(5) A nevelés-oktatás nyelve magyar, nemzetiségi óvodában és iskolában részben vagy egészben a nemzetiségek nyelve, a két tanítási nyelvű iskolában – külön jogszabály szerint – részben a célnyelv.

Source: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100190.tv>

**Act CXC of 2011
on National Public Education**

Section 3

(...)

(5) The language of education shall be Hungarian while in nationalities' kindergartens and schools it shall be the language of the nationality, whether in whole or in part, and in bilingual schools, in part, the target language, as provided by law.

***

**2011. évi CLXXIX. törvény
a nemzetiségek jogairól**

Preambulum utolsó bekezdés:

Magyarország védelemben részesíti a nemzetiségeket, biztosítja saját kultúrájuk ápolását, anyanyelvük használatát, az anyanyelvű oktatást, a saját nyelven való névhasználat jogát, kollektív részvételüket a közéletben, elősegíti a kulturális autonómiájuk megvalósulását, garantálja a valós közösségeik öngazdátáshoz, önkormányzatisághoz való jogát (...).

12. §

(1) A nemzetiséghez tartozó személynek joga van:

b) megtanulni anyanyelvét, részt venni anyanyelvű köznevelésben, oktatásban és művelődésben;

V. Fejezet. A nemzetiségek oktatási önigazgatása

22. §

(2) Az állam a magyarországi nemzetiségek anyanyelvét közösség-összetartó tényezőként ismeri el. Az állam tekintet nélkül arra, hogy a köznevelési intézménynek ki a fenntartója, támogatja a nemzetiségek által használt nyelv alkalmazását a nemzetiségi köznevelésben. A nemzetiségi köznevelés többletköltségét – jogszabályban meghatározott módon – az állam viseli.

(3) A nemzetiséghez tartozó gyermek – törvényes képviselője döntésétől függően – nemzetiségi anyanyelvű, vagy nemzetiségi kétnyelvű óvodai nevelésben, illetve nemzetiségi anyanyelvű, nemzetiségi kétnyelvű, vagy nemzetiségi nyelvoktató iskolai nevelésben-oktatásban, kiegészítő nemzetiségi nevelés-oktatásban vagy roma nemzetiségi köznevelésben jogosult részt venni. A roma nemzetiségi óvodai nevelés, iskolai nevelés-oktatás folyhat kizárólag magyar nyelven, de a gyermek törvényes képviselőjének igénye alapján az intézményfenntartó köteles biztosítani a roma nyelv (romani, illetve beás) oktatását is. A 14. életévét betöltött, nem cselekvőkép-telen gyermek esetében a gyermek törvényes képviselője e döntési jogát a gyermekkel közösen gyakorolja, a köznevelési intézménybe történő beiratkozáskor.

(4) A nemzetiség anyanyelvű vagy anyanyelvi nevelése, nevelése-oktatása a helyi lehetőségek és igények szerint nemzetiségi óvodában, iskolában, iskolai osztályban vagy csoportban történhet.

(5) A településen meg kell szervezni és fenn kell tartani a nemzetiségi óvodai nevelést, továbbá a nemzetiségi iskolai nevelés-oktatást – a roma nemzetiség esetében a (3) bekezdés szerinti igénynek megfelelően – ha ezt ugyanahhoz a nemzetiséghez tartozó nyolc (gyermek) tanuló törvényes képviselője a fenntartótól kérte, és az óvodai csoport, iskolai osztály a nemzeti köznevelésről szóló törvény rendelkezései alapján megszervezhető.

Source: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1100179.TV>

Act CLXXIX of 2011 on the Rights of Nationalities

Preamble, last paragraph:

Hungary protects nationalities, ensures the fostering of their culture and the use of their mother tongues, provides education in their mother tongues, enables them to use names in their own languages and to collectively take part in public affairs, promotes the attainment of their cultural autonomy and guarantees the right of their actual communities to self-administration and self-government (...).

12. §

(1) A person belonging to a nationality has the right (...)
b) to learn his mother tongue, to attend public education, education and cultural heritage events in his mother tongue;

Chapter V. Educational Self-Governance of Nationalities

22. §

(2) The State recognises the mother tongues of nationalities in Hungary as a factor of social cohesion.

Regardless of the operators of institutions of public education, the State supports the use of the languages used by nationalities in nationality public education. The extra costs of nationality public education shall be covered by the State in the manner determined in a legal rule.

(3) Depending on the decision of their parents or guardians (here in after collectively referred to as “parents”), children belonging to a nationality may take part in education in their mother tongue, nationality bilingual education, nationality language education or Roma nationality education. Roma nationality education may also be conducted solely in Hungarian, however, based on the parents’ needs, the operator of the institution shall also provide for the teaching of the Roma language (Roma or Beás). In the case of children with acting capacity having completed the age of 14 years, parents shall exercise this right of choice collectively with their children upon enrolment into institutions of public education.

(4) Education in the mother tongue or the education and teaching of the mother tongue may be provided for nationalities in nationality kindergartens, schools, school classes or groups, subject to the local opportunities and needs.

(5) Nationality kindergarten education and nationality school education shall be organised and maintained in the locality, in the case of Roma, based on the needs referred to in paragraph (3), if requested by the parents of eight (children) pupils forming part of the same nationality and the kindergarten group or school class can be organised on the basis of the provisions of the Act on national public education. If the number of pupils does not permit the organisation of nationality kindergarten or school education in the locality, at the

initiative of the nationality self-government with nation-wide competence concerned, the agency obliged to fulfil the duties shall organise the conditions of supplementary nationality education. The national government of the given nationality itself may organise such supplementary nationality education.

Source: http://adapt.it/adapt-indice-a-z/wp-content/uploads/2014/08/Act_CLXXIX_Rights_Nationalities_2011.pdf (in English).

***

ROMANIA

Constituția României

Articolul 32. Dreptul la învățătură

(...)

(2) Învățământul de toate gradele se desfășoară în limba română. În condițiile legii, învățământul se poate desfășura și într-o limbă de circulație internațională.

(3) Dreptul persoanelor aparținând minorităților naționale de a învăța limba lor maternă și dreptul de a putea fi instruite în această limbă sunt garantate; modalitățile de exercitare a acestor drepturi se stabilesc prin lege.

Source: <https://www.constitutiaromaniei.ro/>

Constitution of Romania

Article 32. Right to Education

(...)

(2) Education at all levels shall be carried out in Romanian. Education may also be carried out in a foreign language of international use, under the terms laid down by law.

(3) The right of persons belonging to national minorities to learn their mother tongue, and their right to be educated in this language are guaranteed; the ways to exercise these rights shall be regulated by law.

Source:

http://www.cdep.ro/pls/dic/site.page?den=act2_2&par1=2#t2c2s0sba32 (in English).

***

Legea educației naționale **Legea nr. 1/2011**

Art. 10

(1) În România, învățământul este serviciu de interes public și se desfășoară, în condițiile prezentei legi, în limba română, precum și în limbile minorităților naționale și în limbi de circulație internațională.

(2) În fiecare localitate se organizează și funcționează unități de învățământ sau formațiuni de studiu cu limba de predare română și/sau, după caz, cu predarea în limbile minorităților naționale ori se asigură școlarizarea fiecărui elev în limba sa maternă în cea mai apropiată localitate în care este posibil.

Art. 45

(1) Persoanele aparținând minorităților naționale au dreptul să studieze și să se instruiască în limba maternă, la toate nivelurile, tipurile și formele de învățământ preuniversitar, în condițiile legii.

(2) În funcție de necesitățile locale se organizează, la cererea părinților sau tutorilor legali și în condițiile legii, grupe, clase sau unități de învățământ preuniversitar cu predare în limbile minorităților naționale.

Source:

http://www.dreptonline.ro/legislatie/legea_educatiei_nationale_leg_e_1_2011.php.

or:

https://www.edu.ro/sites/default/files/_fi%C8%99iere/Minister/2017/legislatie%20MEN/Legea%20nr.%201_2011_actualizata2018.pdf

National Education Act **No. 1/2011.**

Article 10

(1) In Romania, education is a service of public interest and is carried out, under the present law, in Romanian,

as well as in the languages of national minorities and in international languages.

(2) In each locality, educational units or study groups shall be organized and operated in the Romanian language and/or, occasionally, the languages of national minorities, or it must be ensured that each pupil is educated in their mother tongue in the nearest possible locality.

Article 45

(1) Persons belonging to national minorities have the right to studying and training in their mother tongue, at all levels, types and forms of pre-university education, according to the law.

(2) Depending on the local needs, pre-university education groups, classes or institutions teaching in the languages of national minorities shall be organized at the request of the parents or legal guardians and according to the law.

***

Право на навчання рідною мовою. Центрально-європейська традиція і приклад Закарпаття. / Редактори: М. Товт, С. Черничко, – Ужгород: Аутдор-Шарк, 2018. – 64 с. (англійською мовою)

ISBN: 978-617-7132-92-8

Видання містить фрагменти законів, що регулюють право на навчання рідною мовою у практиці держав, до яких територія сучасного Закарпаття входило від 1867 року до незалежності України. Цитуються також законодавчі акти суверенної України, яким надавалося право представникам національних меншин на навчання рідною мовою. Також розглядається, як регулюють питання мови освіти у сусідніх країнах, а саме, у Словаччині, Угорщині та Румунії. Право на навчання рідною мовою були забезпечені усіма державами, до яких належала територія сучасного Закарпаття на протязі 150 років. Першим і єдиним винятком є стаття 7 Закону України «Про освіту» від 5 вересня 2017 року, що залишає право на одержання освіти рідною мовою для представників національних меншин виключно на рівнях дошкільної і початкової освіти й тільки поряд із державною мовою. Тексти подаються мовами оригіналу та в англійському перекладі.

**УДК: 342.725(477.87) „1867/2018”
II-89**

Науково-інформаційне видання

**THE RIGHT TO EDUCATION IN MINORITY LANGUAGES
Central European traditions and the case of Transcarpathia**

Видруковано ПП «АУТДОР – ШАРК»

88000, м. Ужгород, пл. Жупанатська, 15/1. Тел.: 3-51-25.

E-mail: office@shark.com.ua

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготовників
і розповсюджувачів видавничої продукції.
Серія 3т № 40 від 29 жовтня 2012 року.*

Гарнітура Georgia. Папір офсетний.

Формат видання 11,39x16,19/16.

Умовн. друк. арк. 0,38. Наклад: 500. Зам. № 38.